

Gedeeld leiderschap

De pioniersreis als
gezamenlijke
trektocht

Gedeeld leiderschap: de pioniersreis als gezamenlijke trektocht

Wat fijn dat jij dit programma leidt over 'leidinggeven als gezamenlijke trektocht', een verdieping bij 'gedeeld leiderschap'. We adviseren je - als je dat nog niet gedaan hebt - eerst te kijken hoe de leermodules en lesprogramma's precies zijn opgebouwd. Je kunt hiervoor een video bekijken of de beschrijving lezen. Je vindt deze informatie op de website lerenpionieren.nl. Er is daar ook nog ander materiaal te vinden. De handleiding die je nu voor je hebt, loodst je door het programma. De teksten bij de werkvormen zijn geschreven alsof jij in gesprek bent met je team, want samen doorlopen jullie dit programma.

Kies op basis van de informatie in deze handleiding per onderdeel de werkvorm die het beste bij jullie past; in totaal selecteer je dus vier werkvormen. Maak deze keuze van tevoren en niet pas tijdens de bijeenkomst. Download daarna de powerpoint. Haal de werkvormen die jullie niet gebruiken uit de presentatie en voeg eventueel toe wat je zelf wilt aanvullen. Bij sommige werkvormen moet vooraf, naast de powerpoint, nog meer materiaal worden verzameld. Dit is aangegeven in deze handleiding. En dan kunnen jullie aan de slag.

Wij wensen jullie veel plezier en inspiratie toe!

Team ondersteuning proefplekken

Bij de cover: Als beeld voor de proefplek maken we gebruik van een windbuggy die een weg aflegt; de pioniersreis. Aan de voorkant van de buggy zit het dubbelbandige stuurwiel. Dat geeft een duidelijke richting. Hierbij horen de thema's 'haalbare missie' en 'gedeeld leiderschap'.

Gedeeld leiderschap

De pioniersreis als gezamenlijke trektocht

Overzicht van het basisprogramma

Programmaonderdeel	Tijdpad	Titel	
	Oriëntatie 1	0-20 minuten	Lessen trekken uit een veranderproces
	Oriëntatie 2	0-20 minuten	Samen een klus klaren
	Kompas 1	20-40 minuten	Je kunt het niet alleen
	Kompas 2	20-40 minuten	Breed beraad
	Reisgids 1	40-70 minuten	Bewegen rond een uitgangspunt
	Reisgids 2	40-70 minuten	Door de bril van de community
	Route 1	70-90 minuten	Een lijn uitzetten
	Route 2	70-90 minuten	Samenspel versterken

Tips

- Houd de tijd in de gaten: zo kort mogelijk, maar voel ook aan wat nodig is.
- Wees steeds gericht op jullie eigen praktijk - hoe is wat je in dit programma leert en doet relevant voor jullie situatie?
- Maak actiepunten en vervolgspraken steeds zo concreet mogelijk.

Oriëntatie

Oriëntatie 1 - Lessen trekken uit een veranderproces

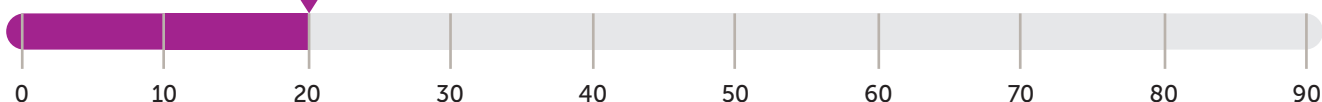
Doel van de werkvorm

We staan stil bij een ervaring met een veranderproces in onze proefplek en hoe dat geleid werd. Uit deze ervaring trekken we lessen met betrekking tot gedeeld leiderschap.

Tijdpad

Minuten

Benodigheden

- een (groot) vel papier en een stift

Beschrijving van de werkvorm

Inleiding **0-1 minuten**

We hebben allemaal ervaring met veranderprocessen. Het maakt nogal uit hoe die processen geleid worden. In dit programma gaat het over leidinggeven aan de pioniersreis als gezamenlijke trektocht. In deze oriëntatie staan we stil bij een ervaring van een veranderproces in onze proefplek en hoe dat geleid werd. Wat leert die ervaring ons als het gaat om gedeeld leiderschap?

Bespreking **1-20 minuten**

1. We bedenken met elkaar een situatie waarin er in onze proefplek sprake was van een veranderproces waar leiding aan gegeven moest worden.
2. Wie nam het voortouw in het benoemen van de noodzakelijke verandering? Was dat de pionier, iemand anders uit het team of het team als geheel? Of kwam de aanzet voor deze verandering uit de community, de mensen die bij onze proefplek betrokken zijn?
3. Wie heeft een plan gemaakt voor de noodzakelijke verandering? Was dat de pionier, iemand anders uit het team of het team als geheel? En hoe was de community bij deze planvorming betrokken?
4. Welke invloed had de manier waarop het veranderproces geleid werd op de motivatie van alle betrokkenen om zich uiteindelijk ook aan de verandering te committeren? Was er een relatie tussen de mate van gezamenlijkheid in het proces en de motivatie om de gekozen veranderingen tot een succes te maken?
5. Wat zijn de belangrijkste lessen die we trekken uit deze ervaring? We schrijven deze lessen op. Dit kunnen we gebruiken bij het programmaonderdeel Reisgids.

Oriëntatie 2 - Samen een klus klaren

Doel van de werkvorm

We ervaren hoe het is om samen te werken en samen te leiden door middel van een oefening. En we bespreken wat dit ons te zeggen heeft over gedeeld leiderschap.

Tijdpad

Minuten

Benodigheden

- een (groot) vel papier en een stift

Beschrijving van de werkvorm

Inleiding 0-1 minuten

In dit programma gaat het over leidinggeven aan de pioniersreis als gezamenlijke trektocht. In deze oriëntatie gaan we door middel van een oefening ervaren hoe het is om samen te werken en samen te leiden. Wat leert deze oefening ons als het gaat om gedeeld leiderschap?

Opdracht en bespreking 1-20 minuten

1. We gaan met z'n allen in een hoek van de ruimte staan en nemen daarbij één stoel mee.
2. De opdracht is om zo snel mogelijk met z'n allen diagonaal de ruimte over te steken, zonder dat daarbij onze voeten de vloer raken. Alle aanwezige meubels mogen gebruikt worden om op te staan. Er is één persoon die de tijd bijhoudt. Als het binnen 3 minuten lukt, zijn we als team een 'geoliede machine'. Als we er tussen de 3-5 minuten over doen, zijn we een 'hecht samenwerkingsverband'. Doen we er langer dan 5 minuten over, dan mogen we onszelf een 'dapper zootje ongeregeld' noemen.
3. Na afloop van de oefening (N.B.: dan pas vragen noemen) bespreken we met elkaar de volgende vragen:
 - Wie nam de leiding? Was dat één persoon, waren dat meer mensen of was er geen leiding?
 - Hoe werd er met elkaar overlegd en naar elkaar geluisterd?
 - Welke invloed had de manier waarop werd samengewerkt en leiding werd gegeven op ieders motivatie en het resultaat?
4. Wat zijn de belangrijkste lessen die we trekken uit deze oefening? We schrijven deze lessen op het grote vel papier. Dit kunnen we gebruiken bij het programmaonderdeel Reisgids.

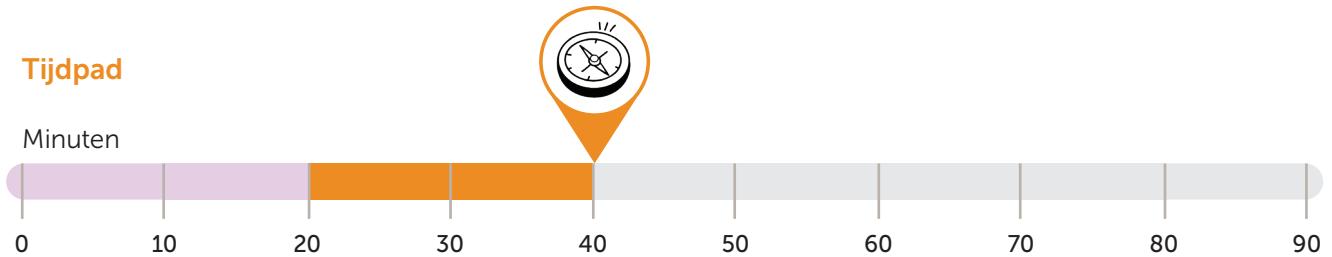
Kompas

Kompas 1 - Je kunt het niet alleen

Doel van de werkvorm

We ontdekken aan de hand van het leiderschap van Mozes wat de waarde is van gedeeld leiderschap.

Tijdpad

Benodigheden

- voor elk teamlid een werkblad 'Je kunt het niet alleen' (te vinden in het document 'Overige bijlagen' bij dit programma op de website)
- pennen
- een (groot) vel papier en een stift

Beschrijving van de werkvorm

Inleiding **0-1 minuten**

Leidinggeven als gezamenlijke trektocht is gebaseerd op principes van gedeeld leiderschap. We ontdekken aan de hand van het leiderschap van Mozes wat de waarde daarvan is.

Toewijding **1-2 minuten**

We richten ons op de Drie-ene God door samen het onderstaande gebed te bidden of door een kort gebed in eigen woorden uit te spreken.

*Goede God,
soms voelt leidinggeven als een zware last.
Geef dat we die last op een goede manier met elkaar delen.
Waarbij we elkaars lasten dragen, maar ieder ook zijn of haar eigen last draagt.
Dank U voor het geschenk van elkaar.
Dank U voor Jezus, die heeft gezegd: 'Mijn last is licht.'
Amen*

Opdrachten en bespreking **2-20 minuten**

1. We lezen de tekst uit het boek Exodus op het werkblad, om beurten een vers.
2. Iemand leest de toelichting op de tekst.
3. We lezen de tekst nog een keer in stilte. We onderstrepen de woorden of zinnen die ons raken.
4. We delen met elkaar wat ons geraakt heeft in de tekst.
5. Welke principes voor leidinggeven als gezamenlijke trektocht zijn uit deze tekst af te leiden? We schrijven deze principes op. Dit kunnen we gebruiken bij Reisgids 1.

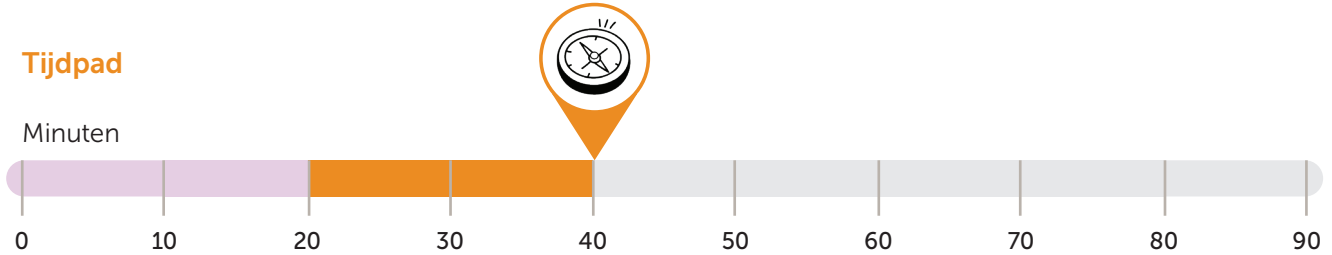

Kompas 2 - Breed beraad

Doel van de werkvorm

We verkennen aan de hand een artikel in de kerkorde van de Protestantse Kerk wat de waarde is van het raadplegen van onze community en wanneer dat relevant is.

Tijdpad

Benodigheden

- voor elk teamlid een werkblad 'Breed beraad' (te vinden in het document 'Overige bijlagen' bij dit programma op de website)
- een (groot) vel papier en een stift
- post-its en pennen

Beschrijving van de werkvorm

Inleiding 0-1 minuten

Leidinggeven als gezamenlijke trektocht houdt onder andere in dat je de community van mensen die bij je proefplek betrokken zijn af en toe raadpleegt. We verkennen aan de hand van een artikel in de kerkorde van de Protestantse Kerk wat de waarde is van het raadplegen van onze community en wanneer dat relevant is. Hierbij gaat het niet zozeer om de kerkorde en de specifieke beslispunten die in het gebruikte artikel genoemd worden. Het gaat veel meer om de onderliggende principes.

Toewijding 1-2 minuten

We richten ons op de Drie-ene God door samen het onderstaande gebed te bidden of door een kort gebed in eigen woorden uit te spreken.

*God, we zijn als als proefplek samen onderweg:
binnen ons team, met onze community
en met de bredere kerk en onze omgeving.
Soms is het ingewikkeld om dat 'samen' goed vorm te geven.
Dan kunnen we voor de troepen uit lopen
en U onbedoeld voor de voeten lopen.
Geef ons het geduld en de wijsheid om elkaar te blijven zoeken
en samen te zoeken naar uw bedoeling met onze proefplek.
Amen*

Opdrachten en bespreking **2-20 minuten**

1. Iemand leest de toelichting op de tekst op het werkblad voor.
2. We lezen in tweetallen de tekst uit de kerkorde van de Protestantse Kerk op het werkblad.
3. We bespreken in tweetallen wat onze gedachten zijn over waarom het belangrijk is dat de gemeente/gemeenschap/community in de beschreven situaties geraadpleegd moet worden. We noteren onze gedachten hierover in kernwoorden op post-its.
4. De post-its worden op een vel papier geplakt. De gespreksleider rubriceert de post-its waar mogelijk. We lopen de post-its langs en schrijven de belangrijkste principes voor het raadplegen van onze community op. Dit kunnen we gebruiken bij Reisgids 2.

Reisgids

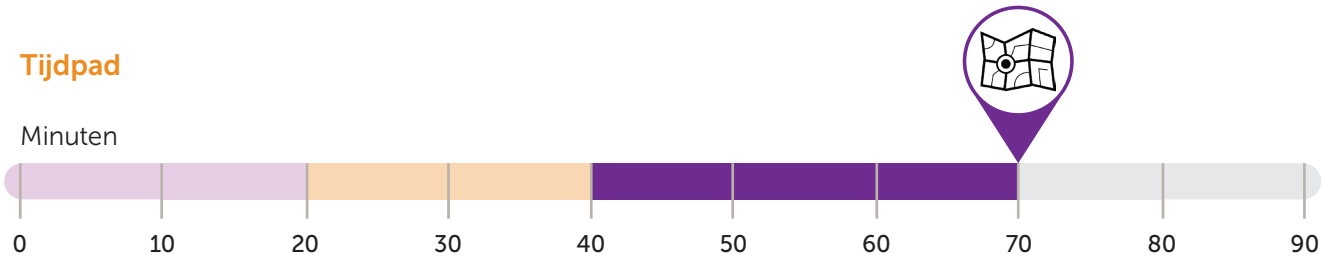
Reisgids 1 - Bewegen rond een uitgangspunt

Doel van de werkvorm

We maken kennis en oefenen met de basistheorie rond leidinggeven aan de pioniersreis als gezamenlijke trektocht.

Tijdpad

Minuten

Benodigheden

- de reisgidsvideo en een apparaat om deze af te spelen
- afhankelijk van de groepsgrootte eventueel een beamer en een geluidsbox
- pennen en papier
- eventueel de tekst van de reisgidsvideo (te vinden in het document 'Overige bijlagen' op de website bij dit programma)
- een (groot) vel papier en een stif

Beschrijving van de werkvorm

Inleiding 0-1 minuten

Het thema van dit verdiepingsprogramma is: de pioniersreis als gezamenlijke trektocht. We maken kennis met de theorie over wat dat betekent en hoe je daar leiding aan geeft. En we passen dit toe op de manier van werken binnen ons team, inclusief het samenspel tussen de pionier en de rest van het team.

Video 1-9 minuten

We bekijken samen een video waarin de basistheorie over de pioniersreis als gezamenlijke trektocht wordt geïntroduceerd. Tijdens het kijken kunnen we opschrijven wat we belangrijk vinden om vast te houden. De volledige tekst van de video staat in het document 'Overige bijlagen' op de website.

Opdracht en bespreking **9-30 minuten**

We gaan verkennen in welke mate de manier van werken binnen ons team kenmerken heeft van leidinggeven aan de pioniersreis als gezamenlijke trektocht. Dat doen we door middel van een oefening in de ruimte.

1. We zetten een stoel in het midden van de ruimte. Die stoel staat voor: leidinggeven als gezamenlijke trektocht. We nemen nu een plek in de ruimte in ten opzichte van die stoel. Hoe dichterbij de stoel staan, hoe meer we vinden dat ons team beantwoordt aan het beeld van leidinggeven als gezamenlijke trektocht. Omgekeerd geldt hetzelfde.
2. Om beurten vertellen we waarom we deze plek ten opzichte van de stoel in het midden hebben gekozen. We mogen elkaar hierop bevragen, maar gaan niet met elkaar in discussie. De beleving van teamleden van het functioneren van het team kan verschillend zijn.
3. In deze werkvorm wordt de gezamenlijke trektocht als uitgangspunt genomen. Delen wij dit uitgangspunt? Hierbij is het goed om te beseffen dat de mate waarin je dit uitgangspunt toepast per context kan verschillen. Daarin kun je als team ook bewegen. Een andere fase of situatie van onze proefplek kan leiden tot een andere toepassing van leidinggeven als gezamenlijke trektocht.
4. We bespreken met elkaar of het nodig is om onze manier van leidinggeven meer of minder als gezamenlijke trektocht vorm te geven en wat daarvoor nodig is. We betrekken in deze bespreking ook de opbrengst van Oriëntatie 1 of 2 en Kompas 1.

De aandachtspunten voor ons team schrijven we op en nemen we mee naar 'Route 1', het volgende programmaonderdeel.

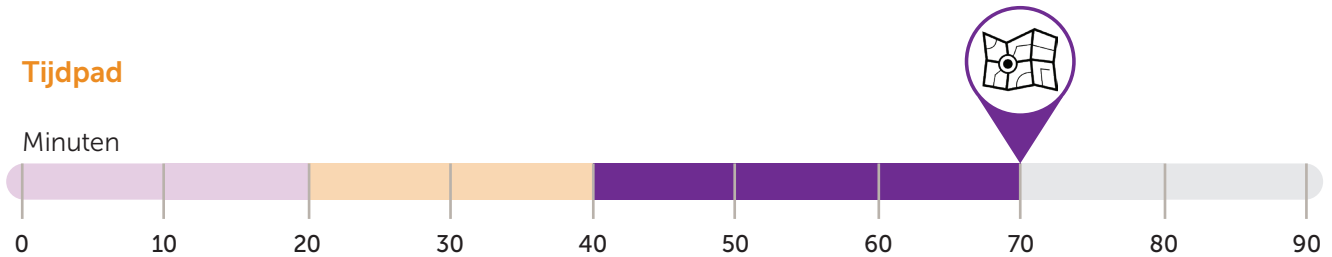
Reisgids 2 - Door de bril van de community

Doel van de werkvorm

We maken kennis en oefenen met de basistheorie rond leidinggeven aan de pioniersreis als gezamenlijke trektocht.

Tijdpad

Benodigheden

- de reisgidsvideo en een apparaat om deze af te spelen
- afhankelijk van de groepsgrootte eventueel een beamer en een geluidsbox
- eventueel de tekst van de reisgidsvideo (te vinden in het document 'Overige bijlagen' op de website bij dit programma)
- een groot vel papier en een stift

Beschrijving van de werkvorm

Inleiding **0-1 minuten**

Het thema van dit verdiepingsprogramma is de pioniersreis als gezamenlijke trektocht. We maken kennis met de theorie rond wat dat betekent en hoe je daar leiding aan geeft. En we passen dit toe op het samenspel tussen ons team en onze community.

Video **1-10 minuten**

We bekijken samen een video waarin de basistheorie over de pioniersreis als gezamenlijke trektocht wordt geïntroduceerd. Tijdens het kijken kunnen we opschrijven wat we belangrijk vinden om vast te houden. De volledige tekst van de video staat in het document 'Overige bijlagen' op de website.

Opdrachten en bespreking **10-30 minuten**

We verkennen in welke mate het samenspel tussen ons team en onze community kenmerken heeft van leidinggeven als gezamenlijke trektocht.

1. We verdelen onszelf in twee groepen (of twee rollen als het team uit drie personen bestaat), met uitzondering van degene die het gesprek gaat leiden, de tijd bewaakt en aantekeningen maakt van wat opvalt. De ene groep vertegenwoordigt ons team, de andere groep onze community. De groepen gaan tegenover elkaar zitten.
2. De groep die het team vertegenwoordigt stelt de onderstaande vragen aan de groep die namens de community antwoord geeft. Per vraag en antwoord kan er een kort gesprek ontstaan. De vragen zijn gekoppeld aan de psychologische basisbehoeften die in de reisgidsvideo zijn toegelicht.
3. De vragen zijn:
 - a. In hoeverre ervaren jullie dat je de vrijheid hebt om zelf keuzes te kunnen maken in hoe je betrokken wilt zijn bij deze proefplek?
 - b. In welke mate voel je je verbonden met elkaar en met de missie van deze proefplek?
 - c. In welke mate kun je van betekenis zijn voor deze proefplek en wordt gebruikgemaakt van jouw gaven/talenten?
4. Ter afronding van het gesprek bekijken we de opvallende punten die de gespreksleider heeft genoteerd. We betrekken daarbij ook de opbrengst van Oriëntatie 1 of 2 en Kompas 2. Is het nodig om leidinggeven aan de pioniersreis als gezamenlijke trektocht nog beter te integreren in onze manier van werken? Zo ja, wat is daarvoor nodig?

We nemen de aantekeningen mee naar 'Route 2', het volgende programmaonderdeel.

Route

Route 1 - Een lijn uitzetten

Doel van de werkvorm

We bespreken de opbrengst van Reisgids 1 en maken afspraken om een vervolg te geven aan onze conclusies.

Tijdpad

Minuten

Benodigheden

- aantekeningen die gemaakt zijn bij Reisgids 1
- een extra vel om vervolgafspraken op vast te leggen of de tool voor het bepalen van een vervolgroute (te vinden op de website)

Beschrijving van de werkvorm

Inleiding **0-1 minuten**

Bij Reisgids 1 hebben we kennisgemaakt met de theorie rond leidinggeven aan de pioniersreis als gezamenlijke trektocht en die toegepast op de manier van werken binnen ons team. Nu gaan we bedenken wat we de komende tijd concreet gaan doen met één of enkele van onze conclusies.

Bespreking **1-10 minuten**

Als we kijken naar onze conclusies, wat vraagt dan om aandacht en prioriteit, en welke concrete afspraken voor vervolgstappen maken we daarover? We beperken ons voor nu tot één of enkele dingen.

Borging **10-20 minuten**

We maken onze vervolgafspraken zo concreet mogelijk en schrijven deze op. De tool voor het bepalen van een vervolgroute kan ons hierbij helpen.

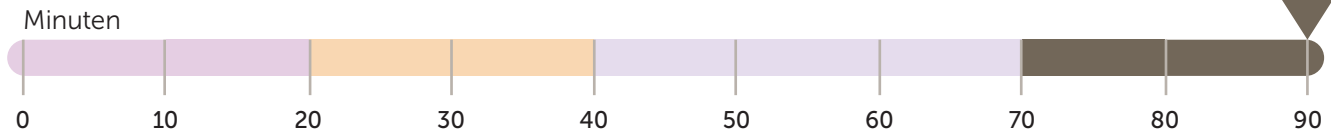

Route 2 - Samenspel versterken

Doel van de werkvorm

We bespreken de opbrengst van Reisgids 2 en maken afspraken om een vervolg te geven aan onze conclusies.

Tijdpad

Benodigdheden

- aantekeningen die gemaakt zijn bij Reisgids 2
- een extra vel om vervolgspraken op vast te leggen of de tool voor het bepalen van een vervolgroute (te vinden op de website)

Beschrijving van de werkvorm

Inleiding **0-1 minuten**

Bij Reisgids 2 hebben we kennisgemaakt met de theorie rond leidinggeven aan de pioniersreis als gezamenlijke trektocht en die toegepast op het samenspel tussen ons team en onze community. Nu gaan we bedenken wat we de komende tijd concreet gaan doen met de opbrengsten van ons gesprek.

Bespreking **1-10 minuten**

Als we kijken naar onze aantekeningen, wat vraagt dan als eerste om aandacht en prioriteit, en welke concrete afspraken voor vervolgstappen maken we daarover? We beperken ons voor nu tot één of enkele aandachtspunten.

Borging **10-20 minuten**

We maken onze vervolgspraken zo concreet mogelijk en schrijven deze op. De tabel voor het bepalen van een vervolgroute kan ons hierbij helpen.

Ter afsluiting

We hebben dit verdiepingsprogramma over 'leidinggeven aan de pioniersreis als gezamenlijke trektocht' afgerond. Door middel van verschillende werkvormen zijn aandachtspunten voor onze proefplek duidelijk geworden. Nu is het tijd om aan de slag te gaan met de vervolgafspraken die we gemaakt hebben.

Er wordt nog een verdiepend artikel geschreven bij deze leermodule en wellicht volgt er later nog meer materiaal. Daarnaast kan het goed zijn om het basisprogramma er (nog eens) bij te pakken, om (nader) kennis te maken met het basismodel voor gedeeld leiderschap.

Het kan ook zijn dat we eerst een ander kernthema willen oppakken of het basisprogramma (nog eens) willen doen. Het totale overzicht van leermodules, lesprogramma's en andere vormen van ondersteuning voor proefplekken kunnen we vinden op lerenpionieren.nl.

**Protestantse
Kerk**

**Protestantse Kerk in Nederland
in samenwerking met partners**

Postbus 8504, 3503 RM Utrecht

(030) 880 18 80

info@protestantsekerk.nl

protestantsekerk.nl

lerenpionieren.nl/samenwerkingspartners

© december 2024

